ZBIERKA ZÁKONOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ročník 1955

Vyhlásené: 11.11.1955 Vyhlásená verzia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky

Obsah tohto dokumentu má informatívny charakter.

51

Zákon

z 24. októbra 1955

o národných podnikoch a niektorých iných hospodárskych organizáciách

Národné zhromaždenie Československej republiky sa uznieslo na tomto zákone:

§ 1

V národných podnikoch sú výrobné prostriedky a vyrobená produkcia vlastníctvom všetkého ľudu. Je preto vlasteneckou povinnosťou pracovníkov národných podnikov svedomitou a tvorivou prácou zabezpečovať plnenie výrobných úloh určených podniku štátnym plánom rozvoja národného hospodárstva. Národné podniky sú povinné zavádzaním najvyššej techniky a pokrokovej technológie, zdokonaľovaním organizácie práce a pracovných metód neustále zvyšovať produktivitu práce a znižovať vlastné náklady. Od úspešnej práce pracovníkov národných podnikov závisí ďalší rozvoj nášho socialistického hospodárstva a tým i neustály rast hmotnej a kultúrnej úrovne pracujúceho ľudu.

Prvý oddiel
Zriaďovanie národných podnikov

§ 2

Národné podniky zriaďuje v súlade s potrebami štátneho plánu rozvoja národného hospodárstva kompetentný minister, prípadne vedúci ústredného orgánu štátnej správy („ďalej len kompetentný minister") po dohode s ministrom financií. Pred zriadením národného podniku je povinný si vyžiadať vyjadrenie rady krajského národného výboru, v územnom obvode ktorého má byť sídlo národného podniku, ako aj vyjadrenie ústredného výboru príslušného odborového sväzu.

§ 3

(1) Pri zriaďovaní národného podniku kompetentný minister:

a) vydá zriaďovaciu listinu,

b) určí majetok, ktorý sa národnému podniku zveruje do správy,

c) vymenuje riaditeľa.

(2) Riaditeľ požiada o zápis národného podniku do podnikového registra a urobí všetky opatrenia potrebné na začatie činnosti národného podniku. Taktiež zabezpečí, aby sa vykonala úplná inventarizácia majetku, ktorý je národnému podniku zverovaný do správy, a aby sa zostavila otváracia súvaha národného podniku.

§ 4

Zriaďovacia listina musí obsahovať:

a) názov národného podniku a jeho sídlo; z názvu musí byť zrejmé, že ide o národný podnik;

b) označenie orgánu, ktorý národný podnik zriadil, a právneho predpisu, na podklade ktorého došlo k zriadeniu;

c) názov orgánu, ktorému je národný podnik podriadený;

d) deň, ku ktorému sa má národný podnik zapísať do podnikového registra;

e) základný výrobný program národného podniku.

Druhý oddiel
Právne pomery národného podniku

§ 5

(1) Národný podnik je právnickou osobou; stáva sa ňou zápisom do podnikového registra.

(2) V žiadosti o zápis do podnikového registra treba uviesť deň, ku ktorému má byť národný podnik zapísaný; nemožno však žiadať o zápis so spätnou účinnosťou.

§ 6

(1) Národný podnik môže nadobúdať len také práva a vstupovať len do takých záväzkov, ktoré sú v súlade s plnením jeho úloh určených najmä zriaďovacou listinou alebo štatútom.

(2) Právne úkony národného podniku, ktoré nie sú v súlade s plnením jeho úloh, sú ako nezákonné neplatné. Ak sa ktoroukoľvek stranou začalo s plnením na základe takého právneho úkonu, musí sa všetko to, čo bolo alebo má byť plnené stranou, ktorá v čase právneho úkonu o nezákonnosti vedela alebo vedieť musela, odviesť do štátneho rozpočtu. Namiesto nepeňažného plnenia odvádza sa do rozpočtu jeho peňažná hodnota.

(3) Na neplatnosť takých úkonov prihliadajú súdy a arbitrážne orgány z úradnej povinnosti; v rozhodnutí zisťujúcom neplatnosť právneho úkonu určí súd (arbitrážny orgán) peňažnú sumu, ktorú sú strany povinné odviesť podľa predchádzajúceho odseku do štátneho rozpočtu.

§ 7

(1) Čo do záväzkov národného podniku možno sa uspokojiť iba z majetku, ktorý má národný podnik v správe, s výnimkou jeho základných fondov. Štát nie je zodpovedný za záväzky národného podniku.

(2) Z majetku, ktorý má národný podnik v správe, nemožno ani žiadať, ani dosiahnuť uspokojenie pohľadávok proti štátu.

Tretí oddiel
Majetok a záväzky národného podniku

§ 8

Vlastníkom majetku národného podniku je štát. Národnému podniku je tento majetok zverený do správy. I vo veciach tohto majetku národný podnik koná vo vlastnom mene.

§ 9

Národný podnik je vybavený základnými fondami a v najnutnejšej miere aj obežnými prostriedkami.

§ 10

(1) Národné podniky sú oprávnené a povinné vo vlastnom mene so starostlivosťou socialistických hospodárov mať v držbe a ochraňovať zverené základné fondy, sústavne zlepšovať ich technickú úroveň, plne ich využívať a nakladať s nimi čo najúčelnejšie, ako to vyžaduje plnenie úloh štátneho plánu rozvoja národného hospodárstva.

(2) Základné fondy možno scudzovať alebo zaťažiť len v prípadoch určených osobitnými predpismi. Tieto predpisy určujú aj podrobnosti o správe základných fondov, najmä o prevodoch ich správy, o nakladaní s prebytočnými základnými fondami, ako aj o likvidácii základných fondov.

(3) Základné fondy, ktoré nie sú prebytočné, nemôžu sa zásadne prenechať na užívanie inej organizácii. Ak nie sú také fondy dočasne využité, môžu sa prenajať inej organizácii socialistického sektora. Kompetentný minister určuje po dohode s ministrom financií podmienky, za ktorých môžu sa zmluvy o prenájme týchto základných fondov uzavierať, ďalej povinnosti a zodpovednosť strán, ako i majetkové sankcie na nesplnenie povinností.

§ 11

(1) Tiež ostatný národný majetok je národný podnik povinný ochraňovať a čo najúčelnejšie a najhospodárnejšie ho používať pre plánované úlohy.

(2) Kompetentný minister alebo orgán ním poverený môže vyňať z národného podniku časti tohto majetku a urobiť o nich opatrenie vo vlastnom odbore pôsobnosti alebo ich po dohode s iným ministrom previesť do jeho právomoci.

§ 12

(1) Kompetentný minister alebo orgán ním poverený, ktorý zveruje národný majetok do správy národného podniku, zároveň určí, ktoré záväzky patriace k zverovanému majetku prechádzajú na národný podnik. Ak sa prevádza správa základných fondov dohodou zúčastnených organizácií, upraví sa prechod záväzkov v tejto dohode.

(2) Kompetentný minister môže po dohode s ministrom financií previesť na národný podnik aj iné záväzky.

(3) Kompetentný minister alebo orgán ním poverený môže vyňať z národného podniku záväzky a urobiť o nich opatrenia vo vlastnom odbore pôsobnosti alebo ich po dohode s iným ministrom previesť do jeho právomoci.

(4) Prechodom záväzkov podľa predchádzajúcich odsekov sa predošlý dlžník oslobodzuje. Na taký prechod nie je potrebné privolenie veriteľov.

§ 13

(1) Dňom, keď sa majetok stáva časťou základných fondov národného podniku, zanikajú záložné práva viaznúce na tomto majetku; súd ich vymaže na návrh národného podniku. Pohľadávky zabezpečené záložným právom zostávajú nedotknuté.

(2) Ustanovenie odseku 1 sa nevzťahuje na prípady, v ktorých vláda povolí výnimku na návrh kompetentného ministra, urobený po dohode s ministrom financií.

(3) Osobitné predpisy určujú, za ktorých podmienok zanikajú vecné bremená viaznúce na majetku, ktorý patrí k základným fondom národného podniku.

Štvrtý oddiel
Zásady vedenia a hospodárenia národných podnikov

§ 14

(1) Pri všetkej činnosti národného podniku sa dôsledne uplatňuje zásada plánovitosti.

(2) Vedenie národného podniku je povinné plánovite a iniciatívne usilovať sa o zdokonaľovanie výroby a o zabezpečenie potrieb národného hospodárstva i s výhľadom na budúce roky.

(3) Pracujúci v národnom podniku sa aktívne zúčastňujú prípravy a zostavovania plánu národného podniku a musia byť oboznámení s úlohami, ktoré pre nich z plánu vyplývajú.

§ 15

(1) Vedenie národného podniku a jeho organizačných útvarov prislúcha vždy jednému vedúcemu, ktorý v rámci svojej právomoci samostatne rozhoduje a udeľuje rozkazy podriadeným pracovníkom.

(2) Každý pracovník v národnom podniku je bezprostredne podriadený len jednému vedúcemu.

(3) Vedúcim organizačných útvarov sa právomoc zveruje v najširšej miere; pritom sa na vyšších organizačných stupňoch sústreďujú len veci zásadnej dôležitosti a také veci, ktoré môžu sa účelnejšie obstarávať spoločne pre viac podriadených útvarov.

§ 16

(1) Vo vedení národného podniku treba sa opierať o najširšiu účasť pracujúcich, združených v Revolučnom odborovom hnutí a v iných spoločenských organizáciách.

(2) Vedúci sú povinní spolupracovať s príslušnými orgánmi odborového sväzu, najmä pri organizovaní výrobných alebo iných prevádzkových porád, rozvíjaní zlepšovateľského hnutia a socialistického súťaženia.

(3) Iniciatíva robotníkov a technikov je nevyčerpateľným zdrojom technického pokroku. Vedúci sú preto povinní dbať o to, aby sa sústavne a pohotove využívali všetky podnety pracujúcich, ktoré smerujú k zlepšeniu činnosti národného podniku. Pracujúci sa musia oboznámiť s tým, ako sa ich podnety použili.

§ 17

Vedenie národného podniku je povinné systematicky pracovať na technickom rozvoji výroby a ustavične usilovať sa o to, aby základný výrobný program národného podniku bol na svetovej technickej úrovni.

§ 18

(1) Národný podnik hospodári podľa zásad chozrasčotu.

(2) Úlohou všetkých pracovníkov národného podniku je znižovať potrebu pracovného času, spotrebu materiálov, surovín, paliva a energie, plne využívať základné fondy, predovšetkým zavádzaním novej techniky a pokrokovej technológie a zlepšovaním organizácie práce, a zabezpečovať tak neustály rast produktivity práce a vysokú hospodárnosť.

§ 19

(1) Každý pracujúci v národnom podniku zodpovedá za splnenie svojich povinností, ako i za škodu, ktorú svojím zavinením spôsobil národnému podniku.

(2) Vedúci sú povinní sústavne kontrolovať, ako podriadení pracovníci plnia svoje úlohy.

Piaty oddiel
Riaditeľ národného podniku

§ 20

(1) Na čele národného podniku je riaditeľ, ktorý organizuje a vedie činnosť národného podniku a koná v jeho mene.

(2) Povinnosťou riaditeľa je najmä:

a) zabezpečovať splnenie plánu národného podniku vo všetkých jeho ukazovateľoch, prípadne i jeho prekročenie,

b) zabezpečovať zavádzaním najvyššej techniky, pokrokovej technológie a zlepšovaním organizácie práce neustály rast produktivity práce a hospodárnosť v činnosti podniku,

c) zabezpečovať rýchle využitie vynálezov, zlepšovacích námetov a iných poznatkov, čerpaných z technických informácií všetkého druhu,

d) zabezpečovať úzky styk národného podniku s výskumnými a vedeckými ústavmi,

e) riadiť výber, rozmiesťovanie a výchovu kádrov a starať sa o stále zlepšovanie pracovných podmienok zamestnancov,

f) dbať o zachovávanie štátnej disciplíny, najmä o zachovávanie štátneho, hospodárskeho a služobného tajomstva, zmluvnej, finančnej, technologickej a pracovnej disciplíny a mzdových predpisov,

g) dbať o dôsledné uplatňovanie zásady odmeňovania podľa množstva a akosti práce,

h) dbať o účelné využitie a ochranu všetkého majetku národného podniku,

ch) starať sa o ochranu zdravia a o bezpečnosť pri práci.

(3) Riaditeľ rozhoduje vo veciach národného podniku samostatne, pokiaľ rozhodnutie niektorej veci nie je vyhradené nadriadenému orgánu.

(4) Riaditeľ zodpovedá za riadnu činnosť národného podniku a za splnenie jeho úloh. Nárok na náhradu škody, prípadne iné majetkové nároky proti riaditeľovi uplatňuje v mene národného podniku nadriadený orgán.

§ 21

(1) Riaditeľa vymenúva a z funkcie odvoláva kompetentný minister po vyjadrení ústredného výboru príslušného odborového sväzu. Vymenúvanie a odvolávanie sa robí písomne.

(2) Riaditeľ sľúbi kompetentnému ministrovi, že bude svedomite plniť svoje povinnosti v súlade so záujmami štátu; sľub zároveň potvrdí písomne. Dňom zloženia sľubu sa riaditeľ ujíma svojej funkcie a stáva sa zamestnancom národného podniku, pokiaľ ním nebol už prv.

(3) Funkcia riaditeľa zaniká odvolaním alebo vzdaním sa funkcie. Vzdanie sa funkcie nadobúda účinnosť dňom, keď sa vzalo na vedomie kompetentným ministrom.

(4) Na vymenúvanie, odvolávanie a prepúšťanie riaditeľa sa nevzťahujú predpisy o spolupôsobení závodného výboru odborového sväzu pri prijímaní zamestnancov, o ich zaraďovaní na pracovné miesta a o ich prepúšťaní. Na vymenúvanie a prepúšťanie riaditeľa nie je potrebný súhlas kompetentného odboru rady okresného národného výboru.

(5) O zániku pracovného pomeru riaditeľa platia inak všeobecné predpisy.

§ 22

(1) Pri odvolaní riaditeľa národného podniku alebo pri jeho vzdaní sa funkcie je nadriadený orgán povinný zabezpečiť, aby doterajší riaditeľ bez meškania odovzdal za účasti zástupcu nadriadeného orgánu vedenie národného podniku novému riaditeľovi.

(2) Ak nebolo možno doteraz vymenovať nového riaditeľa, určí nadriadený orgán, komu sa má vedenie národného podniku odovzdať.

§ 23

Pri odovzdaní vedenia národného podniku sa zistí a zhodnotí stav a výsledky činnosti národného podniku, jej nedostatky a závady. O tom sa spíše zápisnica, v ktorej sa uvedie najmä prehľad:

a) o plnení plánovaných úloh,

b) o základných fondoch a bežných prostriedkoch národného podniku, ako aj o pohľadávkach a záväzkoch,

c) o finančnom hospodárení národného podniku, o plnení hospodárskych zmlúv a o stave evidencie v národnom podniku,

d) o stave využitia zlepšovacích námetov,

e) v podnikoch, v ktorých sa pripravuje alebo prevádza výstavba, tiež prehľad o jej zabezpečení projektovou a rozpočtovou dokumentáciou,

f) v stavebnomontážnych podnikoch aj prehľad o tom, ako je ich výrobný plán zabezpečený projektovou a rozpočtovou dokumentáciou.

§ 24

(1) Ak sa zistia pri odovzdaní vedenia národného podniku závažné závady, nariadi nový riaditeľ čiastkovú alebo úplnú inventarizáciu hospodárskych prostriedkov a požiada zástupcu nadriadeného orgánu o vykonanie revízie národného podniku. Nový riaditeľ bez meškania urobí aj opatrenie na odstránenie závad a na zabezpečenie splnenia plánovaných úloh; taktiež je povinný volať na zodpovednosť všetky osoby, u ktorých sa zistilo porušenie povinností.

(2) Vedúci nadriadeného orgánu je povinný preskúmať vykonanie týchto opatrení, prípadne sám urobiť ďalšie nutné opatrenia.

§ 25

(1) V čase neprítomnosti alebo zaneprázdnenia riaditeľa zastupuje ho v plnom rozsahu jeho právomoci zástupca. Vymenúvanie a odvolávanie zástupcu riaditeľa upravuje štatút (§ 58), ktorý aj určuje, ak je viacej zástupcov riaditeľa, ich poradie. Štatút môže tiež určiť, že niektorá funkcia v

národnom podniku je spojená s funkciou zástupcu riaditeľa. Na vymenúvanie a odvolávanie zástupcu riaditeľa sa nevzťahujú predpisy o spolupôsobení závodného výboru odborového sväzu pri zaraďovaní zamestnancov na pracovné miesta.

(2) Okrem riaditeľa a jeho zástupcu môžu v mene národného podniku konať aj osoby, ktorých na to riaditeľ (jeho zástupca) splnomocní, a to v rozsahu udeleného splnomocnenia.

Šiesty oddiel
Zamestnanci

§ 26

Pracovné a mzdové pomery zamestnancov národného podniku sa spravujú ustanoveniami platnými pre zamestnancov, na ktorých sa vzťahujú predpisy o štátnej mzdovej politike.

§ 27

Pokiaľ tento zákon alebo predpisy podľa neho vydané neustanovujú inak, sú zamestnanci národného podniku prijímaní a na pracovné miesto zaraďovaní po prejednaní so závodným výborom odborového sväzu a na ich prepustenie je potrebný predchádzajúci súhlas závodného výboru odborového sväzu. Ak nie je ustanovené inak, je na prijatie a prepustenie zamestnancov tiež potrebný predchádzajúci súhlas kompetentného odboru rady okresného národného výboru.

§ 28

(1) Riaditeľ uzaviera v mene národného podniku so zamestnancami zastúpenými závodným výborom odborového sväzu kolektívnu zmluvu, ktorá určuje najmä povinnosti zamestnancov voči národnému podniku, pokiaľ ide o plnenie a prekročovanie plánu, o zvýšenie produktivity práce a zhospodárnenie činnosti národného podniku, ako i povinnosti národného podniku voči zamestnancom, pokiaľ ide o zavádzanie novej techniky a pokrokovej technológie, zlepšenie organizácie práce, využitie podnetov pracovníkov na zlepšenie činnosti podniku, zvýšenie bezpečnosti pri práci a prehĺbenie starostlivosti o pracujúcich po stránke zdravotnej, sociálnej a kultúrnej.

(2) Riaditeľ i závodný výbor odborového sväzu sústavne kontrolujú a prejednávajú plnenie povinností určených kolektívnou zmluvou a zodpovedajú za ich splnenie. Na plnenie kolektívnych zmlúv dozerá orgán nadriadený národnému podniku a vyšší orgán príslušného odborového sväzu.

§ 29

K zvýšeniu iniciatívy a zodpovednosti riaditeľov národných podnikov a k podnieteniu hmotného záujmu zamestnancov na plnení plánu prispievajú riaditeľské fondy, ktoré sú v národných podnikoch zriaďované podľa osobitných predpisov.

Siedmy oddiel
Vnútorná organizácia národných podnikov

§ 30

Vnútorná organizácia národných podnikov musí zodpovedať zásadám platným pre vedenie a hospodárenie národných podnikov (§§ 14 až 19) a musí zabezpečovať úspešné a hospodárne plnenie plánovaných úloh. Ak treba vykonať zmeny vo vnútornej organizácii národného podniku, najmä za účelom dosiahnutia lepších hospodárskych výsledkov, musia sa vykonávať tak, aby sa nimi nevyvolávali poruchy v činnosti národného podniku.

§ 31

(1) Národný podnik sa člení na organizačné útvary, ktorým je v rámci činnosti podniku presne vymedzená pôsobnosť a určené úlohy.

(2) Vnútorné členenie národného podniku musí byť úmerné jeho rozsahu a povahe jeho činnosti a musí zabezpečovať dokonalú vzájomnú spoluprácu všetkých útvarov; pritom najmä počet a rozsah zložiek správneho aparátu musí zodpovedať zásade najvyššej hospodárnosti.

§ 32

(1) Riaditeľ je povinný do troch mesiacov od zápisu národného podniku do podnikového registra vypracovať podľa zásad stanovených v štatúte (§ 58) organizačný poriadok (u podnikov novobudovaných predbežný organizačný poriadok) a predložiť ho na schválenie nadriadenému orgánu. Do času, než sa organizačný poriadok schváli, riaditeľ urobí nutné opatrenia na zabezpečenie riadneho chodu podniku.

(2) Organizačný poriadok ustanovuje vnútornú organizáciu národného podniku, najmä určuje jeho organizačné útvary, vymedzuje pôsobnosť týchto útvarov, ich vzájomné vzťahy a spoluprácu, určuje, kto vymenúva vedúcich jednotlivých útvarov, a určuje ich právomoc a zodpovednosť.

§ 33

(1) Kompetentný minister môže, ak to vyžaduje potreba hospodárskej samostatnosti niektorého miestne oddeleného útvaru národného podniku, určiť, že sa tento útvar zapíše do podnikového registra ako odštepný podnik.

(2) Vedúci odštepného podniku je oprávnený robiť v mene národného podniku právne úkony týkajúce sa odštepného podniku.

Ôsmy oddiel
Prevádzanie, zlučovanie, rozdeľovanie a zrušovanie národných podnikov

§ 34

Kompetentný minister môže previesť národný podnik do pôsobnosti iného ministra po dohode s ním.

§ 35

(1) Kompetentný minister môže zlúčiť národný podnik s iným národným podnikom. Zlučovaný národný podnik zaniká dňom, ku ktorému bolo zlúčenie zapísané do podnikového registra; týmto dňom prechádza jeho majetok a záväzky na preberajúci národný podnik.

(2) Kompetentný minister môže vykonať splynutie dvoch alebo viacerých národných podnikov v nový národný podnik. Splynuvšie národné podniky zanikajú a ich majetok a záväzky prechádzajú na nový národný podnik dňom, ku ktorému bol tento národný podnik zapísaný do podnikového registra.

(3) Národný podnik môže byť opatrením kompetentného ministra rozdelený na dva alebo viacej národných podnikov. Rozdelený národný podnik zaniká a jeho majetok a záväzky prechádzajú na nové národné podniky dňom, ku ktorému boli tieto národné podniky zapísané do podnikového registra, a to v rozsahu, ktorý určí kompetentný minister.

§ 36

(1) Pri zlúčení, splynutí alebo rozdelení národných podnikov musí byť ku dňu zániku, prípadne vzniku národných podnikov vykonaná úplná inventarizácia hospodárskych prostriedkov a zostavená súvaha národných podnikov, ktorých sa tieto opatrenia týkajú. To neplatí v prípade zlučovania pre preberajúci národný podnik.

(2) Ustanovenia o odovzdaní vedenia národného podniku pri zmene riaditeľa platia obdobne i v prípade prevedenia, zlúčenia, splynutia a rozdelenia národných podnikov. Spísania zápisnice sa zúčastnia aj vedúci útvarov národných podnikov, ktorých sa tieto opatrenia týkajú.

(3) Riaditeľ preberajúceho národného podniku, prípadne novovzniknutého národného podniku je povinný bez meškania upovedomiť všetky organizácie a orgány štátnej správy, ktoré budú dotknuté zlúčením, splynutím alebo rozdelením národného podniku.

§ 37

(1) Kompetentný minister môže zrušiť národný podnik.

(2) Pritom môže celý majetok a všetky záväzky zrušeného národného podniku previesť na iné právnické osoby štátneho socialistického sektora; na prechod záväzkov nie je potrebné privolenie veriteľov.

(3) Ak neurobí kompetentný minister opatrenia podľa odseku 2, vykoná sa likvidácia zrušeného národného podniku podľa predpisov, ktoré vydá minister financií. V týchto predpisoch sa môže tiež určiť, že pohľadávky veriteľov zrušeného národného podniku zanikajú, ak nebudú prihlásené v určenej lehote; taktiež môže sa určiť, v akom poradí sa prihlásené pohľadávky skoncujú.

(4) O výmaz zrušeného národného podniku z podnikového registra požiada riaditeľ, a ak došlo k likvidácii, likvidátor.

§ 38

(1) Prevádzanie národných podnikov a ich častí, zlučovanie, splynutie ako i zrušovanie sa smie vykonávať len vtedy, ak sa tým vytvoria podmienky pre dosiahnutie podstatne lepších hospodárskych výsledkov. Tieto opatrenia sa musia riadne pripraviť a zásadne môžu mať účinnosť len k začiatku kalendárneho roku.

(2) Prevádzanie, zlučovanie, splynutie, rozdelenie a zrušovanie národných podnikov vykonáva kompetentný minister po dohode s ministrom financií, prevádzanie národných podnikov do pôsobnosti iného ministra aj po dohode s ministrom predsedom Štátneho úradu plánovacieho. Vláda určuje, v ktorých prípadoch je pri uvedených organizačných zmenách a pri zrušovaní národných podnikov potrebný jej súhlas a v ktorých prípadoch je potrebný súhlas niektorých ústredných úradov, prípadne vyjadrenie výkonných orgánov národných výborov alebo ústredných výborov príslušných odborových sväzov.

Deviaty oddiel
Zmeny a presuny výrobných programov a plánovaných úloh národných podnikov

§ 39

(1) Na zmenu výrobného programu nepredpokladanú plánom je potrebné schválenie kompetentného ministra; zmenu možno schváliť len z dôvodov obzvláštnej dôležitosti.

(2) Návrh na schválenie zmeny musí sa podrobne odôvodniť; treba k nemu pripojiť preukaz technickej pripravenosti nového výrobného programu a jeho materiálového, kádrového a finančného zabezpečenia, ako i rozbor a vyčíslenie všetkých dôsledkov zmeny v hmotnom a peňažnom vyjadrení. Návrh, ktorý nevyhovuje týmto podmienkam, nesmie sa schváliť. Zmena nadobúda účinnosť dňom schválenia.

§ 40

(1) Výrobný program je dovolené presunúť do iného národného podniku alebo do inej miestne odlúčenej prevádzkárne (závodu) len vtedy, ak sa bezpečne zistila účelnosť a hospodárnosť presunu a ak bol presun schválený.

(2) Presun výrobného programu zvláštnej hospodárskej dôležitosti, ako aj opätovný presun výrobného programu v priebehu päť rokov, schvaľuje vláda. Ostatné presuny schvaľujú kompetentní ministri.

(3) O návrhu na schválenie presunu výrobného programu platí primerane ustanovenie § 39 ods. 2.

(4) Národné podniky, medzi ktorými sa presun výrobného programu prevádza, sú povinné sa dohodnúť o jednotlivých otázkach tohto presunu. V zápisnici o dohode uvedú: názov národných podnikov a ich nadriadených orgánov, druh a rozsah prevádzanej výroby, čas jej prevzatia, zoznam prevádzaných zakázok s uvedením dodacích lehôt, dôsledky vyplývajúce z prevodu pre uzavrené hospodárske zmluvy, údaje o zabezpečení výrobnej kapacity preberajúceho podniku pre preberajúci výrobný program, rozsah a spôsob prevzatia výrobných a iných podkladov, podrobnosti o zaškolení zamestnancov podnikom prevádzajúcim a spôsob jeho pomoci preberajúcemu podniku, najmä pri zabezpečovaní ďalšieho technického rozvoja prevádzanej výroby, ako aj určenie zástupcov strán zodpovedných za riadne prevedenie výrobného programu. Ak sa má pri presune výrobného programu previesť správa majetku, uvedie sa v dohode tiež zoznam tohto majetku a spôsob jeho prevedenia. Dohodu o prevedení výrobného programu schvaľujú, ako aj vzniknuté spory riešia orgány nadriadené zúčastneným národným podnikom.

(5) Ak ide o presun výrobného programu medzi prevádzkárňami (závodmi) toho istého národného podniku, upraví otázky presunu uvedené v predchádzajúcom odseku riaditeľ národného podniku.

(6) Riaditelia zúčastnených národných podnikov zodpovedajú za to, že všetky organizácie a orgány štátnej správy, ktoré budú dotknuté presunom výrobného programu, budú o zmene bez meškania upovedomené.

§ 41

(1) Ak sa prevádzajú úlohy obsiahnuté v pláne národného podniku na iný národný podnik, platia zásady uvedené v § 39 ods. 2 a v § 40 ods. 4 a 6 primerane.

(2) Pri zlúčení, splynutí alebo pri rozdelení národných podnikov urobí kompetentný minister opatrenie tiež o ich plánovaných úlohách.

Desiaty oddiel
Riadenie národných podnikov ministrami

§ 42

Národné podniky riadi kompetentný minister, ktorý vykonáva túto pôsobnosť podľa zásad ustanovených vládou, a pokiaľ tak ustanovujú osobitné predpisy, tiež po dohode s inými ústrednými orgánmi štátnej správy.

§ 43

V rámci riadenia národných podnikov kompetentný minister najmä:

a) rozpisuje na podriadené národné podniky štátny plán, riadi a kontroluje plnenie plánu týchto podnikov,

b) sa stará o sústavné zvyšovanie produktivity práce a znižovanie vlastných nákladov predovšetkým zabezpečovaním neustáleho technického rozvoja, najmä zavádzaním mechanizácie a automatizácie výrobných procesov a zdokonaľovaním technológie, zavádzaním pokrokových pracovných metód, ďalej účelnou organizáciou práce, usmerňovaním tvorivých schopností pracujúcich a využívaním ich výsledkov,

c) dbá, aby pri každej činnosti podriadených národných podnikov sa dôsledne uplatňovala zásada najprísnejšej hospodárnosti a aby sa správne využívali obežné prostriedky a zrýchľoval sa ich obrat,

d) sa stará, aby podriadené národné podniky zásobovali národné hospodárstvo výrobkami vysokej technickej a kultúrnej úrovne,

e) dbá o plynulé materiálno-technické zásobovanie podriadených národných podnikov,

f) robí opatrenia na zvýšenie akosti výrobkov, na sústavné spevňovanie technologickej disciplíny a na zníženie nepodarkovosti vo výrobe,

g) riadi mzdovú politiku podriadených podnikov,

h) sa stará o plné a racionálne využitie výrobných a iných zariadení v podriadených národných podnikoch,

ch) riadi investičnú výstavbu podriadených národných podnikov,

i) stará sa o vytváranie podmienok pre sústavné spevňovanie technicko-hospodárskych noriem,

j) dbá o správny výber a riadne rozmiestnenie kádrov a o systematické zvyšovanie politickej a odbornej kvalifikácie pracovníkov podriadených podnikov,

k) stará sa o organizáciu bezpečnosti práce,

l) riadi a kontroluje národohospodársku evidenciu.

§ 44

(1) Kompetentný minister riadi národné podniky spravidla prostredníctvom riaditeľov hlavných správ, ktoré sú súčasťou ministerstva; môže riaditeľa hlavných správ poveriť i výkonom niektorých iných oprávnení prislúchajúcich mu podľa tohto zákona.

(2) Riaditeľa hlavnej správy vymenúva a odvoláva minister. Riaditeľ hlavnej správy zodpovedá ministrovi za splnenie svojich povinností.

(3) Organizáciu a pôsobnosť hlavných správ upravujú organizačné poriadky, ktoré vydá kompetentný minister.

§ 45

(1) Kompetentný minister môže niektoré národné podniky podriadiť bezprostredne svojej právomoci; taktiež môže so súhlasom vlády poveriť organizácie združujúce národné podniky (trusty a kombináty), aby v určenom rozsahu vykonávali nad národnými podnikmi v nich združenými pôsobnosť prislúchajúcu mu podľa §§ 42 a 43.

(2) Kompetentný minister môže so súhlasom vlády v prípade potreby zriadiť za účelom uľahčenia riadenia niektorých národných podnikov osobitné orgány. Ich právne postavenie a pôsobnosť upraví organizačný poriadok (štatút), ktorý vydá kompetentný minister so súhlasom vlády.

Jedenásty oddiel
Osobitné organizačné úpravy

§ 46

Ak sa podieľa na plnení významnej úlohy niekoľko národných podnikov, môže kompetentný minister poveriť riaditeľa jedného zo zúčastnených národných podnikov, aby v rozsahu ním určenej právomoci robil za účelom úspešného splnenia tejto úlohy opatrenia, ktoré musia dbať ostatné zúčastnené národné podniky, a aby vykonávanie týchto opatrení v nich kontroloval. Ak sú na plnení takejto úlohy zúčastnené národné podniky v pôsobnosti niekoľkých ministrov, môže sa poverenie vydať len so súhlasom všetkých zúčastnených ministrov.

Dvanásty oddiel
Trusty a kombináty

§ 47

(1) Pre účelnejšiu organizáciu a pre zhospodárnenie prevádzky národných podnikov, ako aj pre uľahčenie riadenia národných podnikov, môže kompetentný minister so súhlasom vlády zriadiť organizáciu, ktorá združuje niekoľko národných podnikov s tým istým alebo príbuzným predmetom činnosti a ktorá pre ne môže obstarávať niektoré hospodárske činnosti (trust).

(2) Za tých istých podmienok môže kompetentný minister zriadiť organizáciu združujúcu niekoľko národných podnikov, ktorých činnosť na seba naväzuje alebo sa doplňuje a ktorých spojením možno vytvoriť potrebnú súvislú prevádzku (kombinát). Vo výnimočných prípadoch môžu byť v kombináte združené okrem národných podnikov i trusty.

§ 48

(1) Trusty a kombináty riadia, koordinujú a kontrolujú činnosť združených organizácií, zabezpečujú riadne plnenie ich plánovaných úloh, obstarávajú spoločné záležitosti, prípadne i prevádzajú hospodársku činnosť slúžiacu všetkým týmto organizáciám.

(2) Zdroje príjmov trustov a kombinátov upravujú osobitné predpisy (§ 59 ods. 1). Ak sú týmito zdrojmi príspevky združených organizácií, určí ich výšku a základ kompetentný minister po dohode s ministrom financií.

§ 49

(1) Trusty a kombináty môžu administratívnym opatrením prevádzať základné fondy zo správy združenej organizácie do správy inej združenej organizácie. Taktiež schvaľujú dohody združených organizácií o prevode správy základných fondov, pokiaľ podľa osobitných predpisov je také schválenie potrebné.

(2) Trusty a kombináty rozdeľujú obežné prostriedky medzi združené organizácie.

(3) Trusty a kombináty nezodpovedajú za záväzky združených organizácií a tieto organizácie nezodpovedajú za záväzky trustov a kombinátov.

§ 50

(1) Trusty a kombináty sú právnickými osobami a spravujú sa zásadami chozrasčotu; zapisujú sa do podnikového registra. O ich právnych pomeroch, majetku a záväzkoch platia obdobne ustanovenia druhého a tretieho oddielu tohto zákona.

(2) Organizáciu, činnosť a hospodárenie trustov a kombinátov, ako aj ich vzťahy k združeným organizáciám a k nadriadeným orgánom upravia štatúty, ktoré vydá so súhlasom vlády kompetentný minister. Pokiaľ tieto štatúty neustanovujú inak, platia pre trusty a kombináty primerane predpisy o národných podnikoch.

Trinásty oddiel
Odbytové a zásobovacie organizácie

§ 51

(1) Ak to vyžaduje záujem plynulého a včasného uspokojovania potrieb odberateľov, zásobovania trhu spotrebným tovarom, hospodárnosti v skladovaní, doprave a administratíve, môže kompetentný minister so súhlasom vlády zriadiť pre určité odvetvie sústavu odbytových základní, hospodáriacich podľa zásad chozrasčotu.

(2) Odbytové základne vykonávajú odbyt výrobkov určitého odvetvia alebo druhu. Sú organizované nezávisle na výrobných podnikoch.

§ 52

(1) Ak nemožno pre veľký počet zásobovaných útvarov alebo z iných dôvodov prostredníctvom odbytových základní hospodárne zásobovať všetkých spotrebiteľov určitého odboru, môže kompetentný minister zriadiť zásobovaciu základňu hospodáriacu podľa zásad chozrasčotu, prípadne so súhlasom vlády sústavu takých zásobovacích základní.

(2) Úlohou zásobovacích základní je zásobovať určené národné podniky a iné organizácie určitými druhmi materiálov.

§ 53

Odbytové (zásobovacie) základne sú podriadené hlavným správam odbytu (zásobovania), prípadne iným útvarom, ktoré určí kompetentný minister.

§ 54

(1) Kompetentný minister môže pre zvýšenie hmotnej zainteresovanosti a zodpovednosti za zásobovaciu alebo odbytovú činnosť zriadiť so súhlasom vlády v rámci ministerstva hlavnú správu odbytu alebo hlavnú správu zásobovania, hospodáriacu podľa zásad chozrasčotu.

(2) Chozrasčotná hlavná správa odbytu plánuje, organizuje, riadi, kontroluje, prípadne vykonáva odbyt produkcie národných podnikov a iných organizácií kompetentného ministerstva. Chozrasčotná hlavná správa zásobovania organizuje, riadi, kontroluje, prípadne vykonáva materiálno-technické zásobovanie v úseku kompetentného ministerstva.

(3) Zdroje príjmov chozrasčotných hlavných správ odbytu (zásobovania) upravujú osobitné predpisy (§ 59 ods. 1). Ak sú týmito zdrojmi podiely na obchodných zrážkach a prirážkach, ktoré hlavnej správe odvádzajú odbytové (zásobovacie) základne, alebo príspevky podnikov, určí výšku týchto podielov a základ i výšku príspevkov kompetentný minister po dohode s ministrom financií.

§ 55

(1) Odbytové a zásobovacie základne sú právnickými osobami; zapisujú sa do podnikového registra. O ich právnych pomeroch, majetku a záväzkoch platia obdobne ustanovenia druhého a tretieho oddielu tohto zákona.

(2) Organizáciu, činnosť a hospodárenie odbytových a zásobovacích základní upravia štatúty, ktoré vydá so súhlasom vlády kompetentný minister. Pokiaľ tieto štatúty neustanovujú inak, platia pre odbytové a zásobovacie základne primerane predpisy o národných podnikoch.

(3) Ustanovenia predchádzajúcich odsekov platia aj pre chozrasčotné hlavné správy odbytu a zásobovania s tým, že sa tieto hlavné správy nezapisujú do podnikového registra.

§ 56

Kompetentný minister môže za účelom hospodárneho sústredenia aj inej nevýrobnej činnosti, než je zásobovanie a odbyt, zriadiť so súhlasom vlády organizácie obstarávajúce túto činnosť. Ustanovenie § 55 tu platí obdobne.

Štrnásty oddiel
Platnosť niektorých ustanovení pre iné hospodárske organizácie

§ 57

(1) Ustanovenia §§ 5, 6 a 33 platia primerane i pre podniky štátneho obchodu, podniky miestneho priemyslu, podniky komunálneho hospodárstva a krajské odbytové a zásobovacie základne miestneho hospodárstva. Ustanovenia § 6 platia primerane i pre domové správy.

(2) Predpisy o likvidácii (§ 37 ods. 3) môže minister financií vydať i pre organizácie uvedené v predchádzajúcom odseku.

Pätnásty oddiel
Spoločné, prechodné a záverečné ustanovenia

§ 58

Kompetentní ministri vydajú so súhlasom vlády štatúty, ktoré podľa zásad tohto zákona podrobne upravia pre jednotlivé hospodárske odvetvia (odbory) právne pomery, organizáciu, činnosť a hospodárenie národných podnikov, ako aj riadenie týchto podnikov kompetentným ministrom.

§ 59

(1) O financovaní, úverovaní, platobnom styku a kontrole finančného hospodárenia národných podnikov a ostatných hospodárskych organizácií, na ktoré sa vzťahujú ustanovenia tohto zákona, platia osobitné predpisy.

(2) Predpisy o hlavných (vedúcich) účtovníkoch a o organizácii účtovnej služby zostávajú nedotknuté.

§ 60

(1) Národné podniky a odbytové (zásobovacie) organizácie zriadené pred účinnosťou tohto zákona sa spravujú v budúcnosti ustanoveniami tohto zákona. Peňažné ústavy a podniky, aj keď sú organizované ako národné podniky, spravujú sa i naďalej predpismi doteraz pre ne platnými.

(2) Ustanovenie § 5 ods. 1 o účinku zápisu do podnikového registra sa nevzťahuje na organizácie, ktoré vznikli podľa doterajších predpisov pred účinnosťou tohto zákona a neboli doteraz zapísané do podnikového registra.

§ 61

(1) Zrušujú sa:

1. zákon č. 103/1950 Zb., o národných podnikoch priemyslových;
2. vládne nariadenie č. 105/1950 Zb., ktorým sa vyhlasuje Štatút národných podnikov priemyslových;
3. vládne nariadenie č. 60/1951 Zb., ktorým sa rozširuje platnosť zákona o národných podnikoch priemyslových na národné podniky v odbore Ministerstva stavebného priemyslu;
4. vládne nariadenie č. 99/1951 Zb., ktorým sa rozširuje platnosť zákona o národných podnikoch priemyslových na národné podniky v odbore Ministerstva národnej obrany;
5. vládne nariadenie č. 107/1952 Zb., ktorým sa rozširuje platnosť zákona o národných podnikoch priemyslových na národné podniky v odbore Ministerstva školstva, vied a umení;
6. vládne nariadenie č. 93/1953 Zb., ktorým sa rozširuje platnosť zákona o národných podnikoch priemyslových na národné podniky v odbore Štátneho úradu štatistického;

a s výhradou uvedenou v § 60 ods. 1 aj všetky predpisy, ktoré sa vzťahujú na veci upravené týmto zákonom.

(2) Zrušuje sa ďalej ustanovenie § 3 ods. 1 vládneho nariadenia č. 44/1954 Zb., o organizácii verejnej dopravy v odbore Ministerstva dopravy.

(3) Pokiaľ sa nevydajú predpisy na vykonanie tohto zákona, použijú sa doterajšie predpisy, pokiaľ nie sú v rozpore s týmto zákonom.

§ 62

Tento zákon nadobúda účinnosť 1. januárom 1956; vykonajú ho všetci členovia vlády.

Zápotocký v. r.

Fierlinger v. r.

Široký v. r.

Dr. Dolanský v. r.

Gen. arm. dr. Čepička v. r.

Kopecký v. r.

Inž. Jankovcová v. r.

Poláček v. r.

Dr. Škoda v. r.

Barák v. r.

Inž. Šimůnek v. r.

Dr. Kyselý v. r.

Plojhar v. r.

Dr. Šlechta v. r.

Bakuľa v. r.

David v. r.

Ďuriš v. r.

Krajčír v. r.

Krosnář v. r.

Krutina v. r.

Machačová v. r.

Dr. Nejedlý v. r.

Štoll v. r.

Tesla v. r.

Uher v. r.

Beran v. r.

Jonáš v. r.

Reitmajer v. r.

Smida v. r.

Dr. Bartuška v. r.

Bukal v. r.

Dvořák v. r.

Dr. Kahuda v. r.

Málek v. r.

Maurer v. r.

Dr. Neuman v. r.

Ouzký v. r.

Pospíšil v. r.

Inž. Púčik v. r.

Dr. Vlasák v. r.

Zatloukal v. r.

Vydavateľ Zbierky zákonov Slovenskej republiky a prevádzkovateľ právneho a informačného portálu Slov-Lex dostupného na webovom sídle www.slov-lex.sk je Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Župné námestie 13, 813 11 Bratislava, tel.: 02 571 01 000, e-mail: helpdesk@slov-lex.sk.